מסורת הש"ס

תורה אור השלם

1. וְכָל הוֹלֵךְ עַל כָּפְיו בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם:

ויקרא יא כו, כח

גליון הש"ס

נמ' וקולית השדרין. נ"ל דוקא להא שרק מטמא בכעדשה אבל בשקל דעיקר פירכא מנבלה ושרק מטמא משגיות ליפתא הוא. רמב"ן במידות ב"ב דף ע"ו ד"ה אין לומדין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מצוי וכו' לא מטמי משום אבר: (ב) ד"ה טמאה וכו' **בבעלי** חיים: (ג) תום' ד"ה נוגע וכו' לא מיבעיא ליה למתני:

מוסף רש"י

ששימשו נותר. שנותר כהן מוח מן לומנו ושימשוהו הטמאות הללו, **מטמאין** את **הידים.** כנותר עלמו שנגזו מכמיס שיטמא את הידים (פסחים פג.). **בסיס.** כלממרגמין כנו (שמות ל) בסיסים (שם).

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' ד:

נח ב מיי' פ"ל שם הל' ד:

נט ג ד מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל' ה ופ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יא ופ"ד הלכה ט:

ס ה ו ז מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הל' יד:

שיטה מקובצת

ע) מוקדשין קמ"ל שימוש: **פ)** חלול ותנן בגדה פ' יוצא דופן [דף מג] **צ)** האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת ופחות מכזית נבלה ופחות מכעדשה: **ק)** איבא שמוש נותר וגבי שרץ ונבלה איבא שיעור: **ר)** ליבא כזית וכי אכתי לא שמעינן **ש)** מילי מילי כל דבר ודבר ששנה במשנתינו אשמעינן טעמא בכל חד מה: **ת)** בין ליח ביה הוה מטמא: **א)** דמשום דשמשה כזית נותר מטמא: **ב)** לא מטמיא משום אבר ובמוקדשין: **ג)** ונעקר בתוך החלל דההוא לא מעלה: **ד)** דקתני קולית המת וקתני:

ע) נממת הוא מטמא כמהלות (פ"ש מ"ו) אבל מייתי לה גם בנזיר שם ובמעילה (לף י"ז).

נוגע אין מאהיל **לא.** ופ"ת מנא ליה למידק מהיל לא מי משום דלא קתני לה הא לא קתני נמי משום מע"ג דעשה כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא מצטרף (ג) למתני אבל מהל הוה ליה למתני כיון דאין עשה מטמא בהאל מע"ג דלא מתני ליה במוקדשין

א וקולית המוקדשין הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים טמא קולית נבלה וקולית השרץ הנוגע בהם סתומים טהורים נקובים כל שהוא מטמא במגע מנין שאף במשא ת"ל [1]הנוגע והנושא [2]את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא: **גמ'** נוגע אין אבל מאהיל לא היכי דמי אי דאיכא כזית בשר באהל נמי ליטמא דליכא כזית בשר ואי דאיכא [3]כזית מוח מבפנים [3]טומאה בוקעת ועולה באהל נמי ליטמא דליכא כזית מוח בפנים ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ אבר מעליא היא באהל נמי ליטמא אמר רב יהודה בריה דרבי חייא זאת אומרת מוח בפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ במאי אוקימתא דליכא כזית אי הכי במוקדשים אמאי מטמא ותו קולית נבלה [4]וקולית השרץ כי ניקבו אמאי מטמאו הא לא קשיא רישא דליכא כזית סיפא דאיכא כזית ומאי קמ"ל מילי מילי קא משמע לן רישא קמ"ל דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ [5]מוקדשין מאי קמ"ל שימוש נותר מילתא היא דאמר [6]מרי בר אבוה אמר רבי יצחק [7]עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים הואיל ונעשה בסים לדבר האסור נבלה אע"ג דאיכא כזית ניקבה אין לא ניקבה לא אבעי אמר לעולם מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ והכא במאי עסקינן בששפה וכדרבי אלעזר דא"ר אלעזר קולית ששפה לארכה טמאה לרחבה טהורה וסימניך דיקלא ורבי יוחנן אמר לעולם דאיכא כזית [8]ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ ומאי נוגע דקתני מאהיל ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ קולית נבלה וקולית השרץ כי לא נקבו אמאי טהורים אמר רבי בנימין בר גידל אמר ר' יוחנן [9]הכא במאי עסקינן כגון דאיכא כזית מוח המתקשקש גבי מת טומאה בוקעת ועולה נבלה כיון דמתקשקש הוא ניקבה אין לא ניקבה לא א"ר אבין ואיתימא ר' יוסי בר אבין אף אנן נמי תנינא [10]הנוגע בכחצי זית ומאהיל על חצי זית או חצי זית מאהיל עליו טמא אי אמרת בשלמא חד שמא הוא משו"ה מצטרף אלא אי אמרת תרי שמי נינהו מי מצטרף [11]והתנן [12]זה הכלל כל שהוא משם אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא [13]אבל הנוגע

מ"מ הוה ליה למתני בהפי נפשיה אמת מע"ג דלא הוי להל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא מבל מאהיל לא מטמא אלא לשון קלוקל ומשונה הוא ומסתמא דקתני לה הא לא קתני נמי משום מע"ג דעשה כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא מצטרף (ג) למתני אבל מהל הוה ליה למתני כיון דאין עשה מטמא בהאל מע"ג דלא מתני ליה במוקדשין

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל לנוגע היינו מאהיל ומצטרפין וא"ת ליתני כזית מן המת לנוגע נמי מטמא ומאי ידענא לנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיש לן בעלמא דכזית מן המת מטמא באהל אבל לנוגע לא ידענא אי מטמא אי לא ואי מהכא הוה אמינא דלא מטמא כלל קמ"ל:

אי הכי מוקדשים כו'. פירוש בשלמא מי ליכא כזית מוח בפנים ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ אבר מעליא היא באהל נמי ליטמא אמר רב יהודה בריה דרבי חייא זאת אומרת מוח בפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ במאי אוקימתא דליכא כזית אי הכי במוקדשים אמאי מטמא ותו קולית נבלה [4]וקולית השרץ כי ניקבו אמאי מטמאו הא לא קשיא רישא דליכא כזית סיפא דאיכא כזית ומאי קמ"ל מילי מילי קא משמע לן רישא קמ"ל דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ [5]מוקדשין מאי קמ"ל שימוש נותר מילתא היא דאמר [6]מרי בר אבוה אמר רבי יצחק [7]עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים הואיל ונעשה בסים לדבר האסור נבלה אע"ג דאיכא כזית ניקבה אין לא ניקבה לא אבעי אמר לעולם מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ והכא במאי עסקינן בששפה וכדרבי אלעזר דא"ר אלעזר קולית ששפה לארכה טמאה לרחבה טהורה וסימניך דיקלא ורבי יוחנן אמר לעולם דאיכא כזית [8]ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ ומאי נוגע דקתני מאהיל ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ קולית נבלה וקולית השרץ כי לא נקבו אמאי טהורים אמר רבי בנימין בר גידל אמר ר' יוחנן [9]הכא במאי עסקינן כגון דאיכא כזית מוח המתקשקש גבי מת טומאה בוקעת ועולה נבלה כיון דמתקשקש הוא ניקבה אין לא ניקבה לא א"ר אבין ואיתימא ר' יוסי בר אבין אף אנן נמי תנינא [10]הנוגע בכחצי זית ומאהיל על חצי זית או חצי זית מאהיל עליו טמא אי אמרת בשלמא חד שמא הוא משו"ה מצטרף אלא אי אמרת תרי שמי נינהו מי מצטרף [11]והתנן [12]זה הכלל כל שהוא משם אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא [13]אבל הנוגע

הכא במאי עסקינן בששיפה. תמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח לא מטמא בהאל דליכא שיעור ולא הוי נמי אבר ומשמעינן דשיפה מינו מטמא בהאל:

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל לנוגע היינו מאהיל ומצטרפין וא"ת ליתני כזית מן המת לנוגע נמי מטמא ומאי ידענא לנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיש לן בעלמא דכזית מן המת מטמא באהל אבל לנוגע לא ידענא אי מטמא אי לא ואי מהכא הוה אמינא דלא מטמא כלל קמ"ל:

הכא במאי עסקינן בבזית מוח המתקשקש. הא דלא קאמר כשמיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ: אמר

וקולית המוקדשים. בסמכת פסחים (דף קכ:) תנן הפגול והנותר מטמאין את הידים דברי רבן משום חמשי כהונה ועבלי כהונה כדאמרינן התם וגזרו אף בעצמות שנימשו נותר: נבלה אין עצמותיה מטמאים לכתיב (ויקרא יא) בנבלתה ולא בעצמות[ע] וכן שרץ הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא וכ"ש מגע דאי אפשר לו ליגע ומע"ג דשמור מכניס ומוציא טומאה ס"מ בדבר שאפשר ליגע בטומאה עלמה ואפילו לא נגע בה אלא בשמור טמא אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עלמה אין שמור מטמא: **נקובים כל שהו.** אפילו כחוט השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה אל רשמו או זקנו והרי הוא מטמא בכך כלקמן [קכי:]: **גמ' ואי דאיכא כזית מוח מבפנים טומאה בוקעת ועולה.** קושיא היא ממאי אין מטמא בהאל הרי אין לה חלל טפח וקיימא לן בנבלות (דף יט:) כל חלל שאין בו טפח אינו חוצץ בפני המת: **ואי.** קסבר מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ מע"ג דליכא מוח הואיל וממהר לחי קוף המוח לבא שהרי פעמים שהמוח כולו כלה וחוזר ועי' המוח גדל הבשר מלמעלה מ"ל בלא בשר ובלא מוח חשיב אבר כל עלמו חלול ותנן [1](תוספות פ"ק מ"ו) האברים אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן המת ופחות מכעדשה מן השרץ: **קסבר אין מוח שבפנים מעלה ארוכה.** לבשר מבחוץ והכא הואיל וליכא בשר אין קופו להעלות ארוכה בחי ולא אבר מיקרי: **ת"ש ממוקדשין ממאי טמאים.** הרי לא שימשו נותר לחין נותר בפחות מכזית: **כי נקבו ממאי טמאין.** הא אמרת לחין שומרין מלטרפין לטומאה חמורה: **ריפא.** דקולית המת: **דליכא כויס.** לפיכך אין מטמא בהאל: **סיפא.** מוקדשים ושרץ ונבלה: **דליכא כויס.** לפיכך גבי מוקדשין ליכא [2]שיעור נותר וגבי נבלה ושרץ ליכא שיעור לטמא: **ומאי קמ"ל.** כיון דריפא ליכא כזית [3]ליכתי לא משמעינן דעצם כשעורה מטמא במגע ולא בהאל וכזית מן הנבלה מטמא: **מילי מילי.** כל דבר [4]שאתה משמיעו משמיעין אותו אפילו שנה במשנתינו אשמעינן טעמא בכל חד מה: **ריפא.** משמעינן מדלא טיהר בהאל על כרחין שמעת מינה דמוח שבפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי מעלה הוי [5]מטמא מת: **מילפא היא.** כנותר עלמו ולישנין לשמועינן דהכי הוא כדרב מרי משום דבפסחים (דף קכ:) לא תנן גלא הפגול והנותר מבל שמושו לא תנן ושמעינן מתניתין דמשום [6]דשימשו כזית נותר מטמאה אפי' כשהיא שמיטה ולא גגע במוח מטמא משום עצם שבתוכו שהוא [7]עצם שאין בו מח [קכו:]: **תבי' ממר לעולם מוח מעלה ארוכה.** ומתניתין בשפה נסרה במגל או בסכין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח דמטמא בהאל משום שיעור לא מטמא [8]אבר ובמוקדשין נמי בהא ובשרץ דליכא כזית כדלקמיה ומבי לא פליג אלא במעלה ארוכה: **ולמרכה.** דעכשיו אינו בה רקועה אלא שיפה: **טמאה.** ואפילו אין בה בשר ולא מוח דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה ארוכה וכיון דלכשיבא אינו אלא חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור: **לריחצה.** סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל אם תטול ממנו לועה סביב הוא מתיבש אלא הנחת דרך לדרך לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם תקליפנו לתרכו ותמייר לו אחד יש דרך לדרך לעלות: **לעולם.** ריפא דליכא כזית אלא מוקמינן מתניתין בתרי טעמי ות"ק כזית הוא מטמא בהאל משום עצם שבפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **למאי טהורים.** **המתקשקש הוא:** **גבי מת.** לף על גב דליכא מעלה ארוכה מטמא בהאל משום עצם שבתוכו: **נבלה כיון דמתקשקש הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ניקבו לאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא אלא אבר הוא דאמר מקושים שים בה בכעדשה מוח לא להוות מעלה ארוכה הוא: **לף תנן נמי סניגא.** דקרי למאהיל נוגע: הנוגע